

Academische basisschool
Utrecht - Amersfoort

Rollen en taken in de Academische basisschool

Voorwoord

De basisschool als inspiratiebron

Hogeschool Domstad is een specialist in het opleiden tot leraar basisonderwijs. De afgelopen jaren zijn er -samen met het werkveld- vele gesprekken gevoerd over het (veranderende) beroep van leraar. Wat zijn in onze visie de bekwaamheden van een leraar en welke specifieke beroepsrollen en taken dient de leraar te beheersen? De uitkomsten van deze gesprekken hebben er toe geleid dat de hogeschool een serie visiedocumenten heeft ontwikkeld en vastgesteld. In de documenten Ieder kind verdient de beste leraar, de Competentiematrix van Hogeschool Domstad en in de diverse Studiewijzers is terug te lezen, hoe studenten worden opgeleid en op welke wijze de begeleiding in de school en op de hogeschool nauw met elkaar verweven zijn.

De basisschool is de inspiratiebron voor studenten, opleidingsdocenten en mentoren om leervragen en onderzoeksvragen te formuleren. Het is een concrete uitwerking van de beroepsrol de leraar als onderzoeker.

Van stageschool naar academische school

In het nieuwe competentiegerichte curriculum van onze opleiding zijn de verworvenheden van de trajecten Opleiden in School en de Academische

basisschool betrokken. Vanaf 2006 tot 2010 heeft de hogeschool samen met twee grote besturen haar lectoraat De Academische basisschool verbonden aan de innovatie van de scholen. In basisscholen wordt gewerkt aan kennisontwikkeling, dragen studenten bij aan schoolontwikkeling en begeleiden mentoren en coaches de studenten. Iedere basisschool doet dit op haar eigen authentieke wijze.

Dit document is een handreiking voor alle basisscholen om antwoord te vinden op de vraag: wat voor een opleidingsschool zijn wij of willen wij zijn? In welke definiëring of opleidingsconcept

voelen wij ons het meeste thuis? Typen wij ons als stageschool, als opleidingsschool, als een lerende school of wellicht een academische basisschool? Bovengenoemde typeringen beschrijven de veranderende visie op het opleiden in de school.

Het benutten van denkkraft

Een academische basisschool is een school waarin teamleden hun schoolontwikkeling en innovatie verdiepen door het uitvoeren van praktijkonderzoek. Dit onderzoek voeren leraren zelf uit en vindt plaats in het kader van opleiden op de werkplek. Bijvoorbeeld voor het minor-afstudeertraject van de bacheloropleiding (pabo) of voor een masteropleiding. Deze praktijkonderzoeken worden ondersteund door leden van kenniskringen, lectoren, studieloopbaanbegeleiders en coaches in de basisscholen. Hierdoor vindt verdieping plaats in het onderzoeksproces. In een academische basisschool wordt ieders denkkraft benut.

Rollen en taken in de academische basisschool

In dit document leest u op welke wijze er wordt samengewerkt om alle LeerKraft^{**1} te benutten ten dienste van de ontwikkeling van kinderen in de basisscholen.

Dankwoord

Onze dank gaat uit naar alle deelnemers van de dieptepilot De Academische basisschool. Wij danken hen voor het delen van hun kennis en ervaring. Een bijzonder woord van dank gaat uit naar de lector drs. Winfried Roelofs en naar de projectleider mevrouw Willy van Dijk-Roest.

Van hen leren wij dat moed om te veranderen begint bij de onderzoekende leraar. Een leraar die samen met het team een bijdrage levert aan de school als kennis- en werkgemeenschap.

*Namens het College van Bestuur van Hogeschool Domstad,
Drs. G.A. (Ada) van der Velden-Westervelt*

¹ TERM ONTLEENT AAN HET RAPPORT LEERKRACHT, ADVIES VAN DE COMMISSIE LERAREN, SEPTEMBER 2007.

AUTEUR ALEXANDER RINNOOY KAN.

Dieptepilot

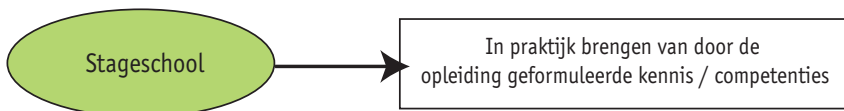
In september 2006 startten de Utrechtse scholen de Ariënschool en Hof ter Weide, alsmede de Amersfoortse scholen de Kubus en de Tafelronde met de dieptepilot Academische basisschool. Deze dieptepilot biedt de mogelijkheid om de bestaande 'opleiden in school'-praktijk te verbinden met schoolontwikkeling en praktijkonderzoek.

De scholen realiseren zich dat deze aanpak op termijn tot meer en beter gekwalificeerde leerkrachten kan gaan leiden voor onderwijskansenscholen en scholen met vernieuwende leerconcepten. Voor de betreffende besturen (KSU en KPOA) een reden om ook zelf te investeren en met partners als Hogeschool Domstad en KPC Groep een intensieve samenwerking aan te gaan. De scholen starten natuurlijk niet bij nul. Zij bouwen voort op zes jaar ervaring met opleiden in school.

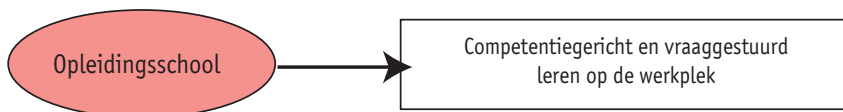
Veranderende visies op opleiden in school

"Alle basisscholen zijn opleidingscholen" roepen mensen wel eens. En feitelijk klopt dat. Het basisonderwijs is een sector waar al sinds mensenheugenis op de werkplek wordt opgeleid. Aanvankelijk door fraters en zusters die novicen de weg wezen. Later door schoolmeesters en (kleuter)juffen die kwekelingen vormden. En tegenwoordig door mentor-leerkrachten die stagiaires begeleidden. In al die jaren was de school een verlengstuk van de opleiding: de plaats waar stagiaires de theorie in praktijk brachten. Aanvankelijk levensbeschouwelijke en pedagogische theorieën, later gevolgd door psychologische en vakdidactische theorieën.

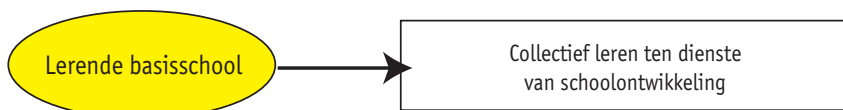
Vaak blijkt de theorie onvoldoende aanknopingspunten te bieden om in de praktijk succesvol te handelen als leerkracht. Dit erkennen betrokkenen in scholen en opleidingen en is ook aangetoond door onderzoek. Veel leerkrachten krijgen te maken met een praktijkschok zodra ze zelf volledig verantwoordelijk worden voor een groep. Daarom wordt in het vierde jaar van de pabo het LIO-schap (Leraar In Opleiding) ingevoerd. Bedoeling hiervan is om de praktijkschok in de opleiding te

halen zodat studenten in deze fase - naast verantwoordelijkheid voor een groep - ook nog voldoende mogelijkheden krijgen om onder begeleiding te blijven leren. De LIO krijgt coaching op de werkplek van een interne coach. Vanuit de opleiding krijgt de LIO ondersteuning door een studieloopbaanbegeleider (externe coach). Daarnaast stimuleert de overheid ten tijde van het lerarentekort om mensen met een universitair of hbo-diploma als zij-instromer in het beroep toe te laten tot een leer-werktraject. Voorwaarden voor deze duale trajecten zijn een assessment van Elders Verworven Competenties (EVC's), een competentiegerichte opleiding op maat en goede coaching van zij-instromers in scholen. Bovendien stimuleert de overheid - via het TOM/Onderwijs Anders project - functiedifferentiatie in scholen. Dit geeft een impuls aan leer-werktrajecten voor onderwijsassistenten. Het succes van de introductie van de LIO, de zij-instromer en de onderwijs-assistent leidt ertoe dat scholen en de pabo gaan experimenteren met een intensivering van het leren op de werkplek. Diverse scholen starten met een competentiegericht opleiden in school-traject voor derde- en vierdejaars studenten.

Door competentiegericht en vraaggestuurd leren op de werkplek ervaren studenten, interne en externe coaches maar ook andere betrokkenen, dat studenten veel sneller dan voorheen volwaardig meedraaien als collega in de school. Studenten raken bijvoorbeeld betrokken bij schoolontwikkelingsprocessen, denken mee in de uitgezette koers en gaan daarin ook taken uitvoeren. Door meesterstukken/beroepsonder-nemingen in het kader van hun afstuderen worden

studenten vervolgens ook inhoudelijk gericht op hun schoolontwikkelingstaken. Daarmee geven zij een theoretische impuls aan een schoolontwikkeling op groeps- en groepsoverstijgend niveau. De student leert mee in het lerende basisschoolteam.

Competentiegericht en vraaggestuurd leren op de werkplek: Wie doet wat?

Mentoren

Proceseigenaarschap

- *Mentoren zijn eigenaar van de directe werkbegeleiding van studenten en (beginnende) leerkrachten bestaande uit het geven van feedback op het dagelijks functioneren in onderwijsprocessen.*

Te boeken resultaten

- *Mentoren geven adequate feedback aan studenten en (beginnende) leerkrachten.*
- *Mentoren investeren conform de eisen uit de wet BIO permanent in hun professionele ontwikkeling, opdat de kwaliteit van hun proceseigenaarschap duurzaam geborgd is.*

Bevoegdheden

- *Mentoren hebben een door de schooldirectie gemandateerde bevoegdheid studenten en (beginnende) leerkrachten feedback te geven op het dagelijks functioneren in onderwijsprocessen.*
- *Mentoren hebben de bevoegdheid met de schooldirectie in gesprek te gaan over randvoorwaarden ten behoeve van permanente professionele ontwikkeling.*

“Het gedachtegoed van de academische basisschool spreekt me aan. De studenten worden breder opgeleid en krijgen met meerdere facetten te maken. Ik denk dat ze op deze manier ook betere leerkrachten kunnen worden. Het eerste half jaar was de student drie dagen per week bij de stagegroep betrokken. Tijdens de onderzoeksperiode gaat ze minder voor de klas staan. Het is wel belangrijk dat ze dat ook blijft doen. Het lijkt me wel zwaar voor een student om naast het stage lopen ook een stuk schoolontwikkeling op zich te nemen. Ik denk dat het druk zal zijn voor de student en dat er best veel van de student wordt verwacht. Een student moet bereid zijn er heel hard voor te werken, maar zal wel heel veel leren! De academische basisschool student vraagt meer begeleiding dan een gewone student. Gelukkig hebben wij een heel actieve student; ze is een echte academische basisschool student met capaciteiten. Ik denk dat het belangrijk is om in de toekomst goed te blijven kijken welke studenten dit traject in stappen. Naar mijn idee kan niet iedereen dit aan. Je moet wat extra's in huis hebben, een goede zelfsturing hebben en communicatief vaardig zijn en zo. Ook is er een goede afstemming nodig tussen de stageschool en de opleiding. Hopelijk wordt in de toekomst de communicatie tussen de mentor en de opleiding versterkt, het contact verloopt nu altijd via de coach en de kartrekker.”

*Arjenne Velterop,
mentor basisschool de Kubus, Amersfoort*

Door de toegenomen betrokkenheid van studenten bij schoolontwikkelingsprocessen krijgen studieloopbaanbegeleiders en vakdocenten steeds vaker gerichte vragen naar inhoudelijke verdieping. Tegelijkertijd kijken deze pabo-docenten over de schouders van studenten mee naar schoolontwikkelingspraktijken in basisscholen. Vanuit hun inhoudelijke deskundigheid problematiseren zij wat er in de praktijk gebeurt en helpen zij studenten zichzelf vragen te stellen en de bestaande praktijk in de school meer systematisch te onderzoeken. Dergelijk onderzoek is vervolgens voor de school interessant wanneer dit bijdraagt aan het realiseren van een eigen ambitie of het oplossen van een probleem. Scholen met een duidelijke koers en sturing op kwaliteitszorg, schoolontwikkeling en innovatie trekken daarvan het meeste profijt. Schoolbesturen die weten voor welk type scholen zij welke kennis nodig hebben, kunnen daar strategisch op sturen. Bijvoorbeeld door basisscholen een rol te geven als centrum voor innovatie en personele ontwikkeling. Pabo's, die praktijkonderzoek in de opleiding introduceren om het eindniveau van de opleiding te verhogen, gaan graag met deze scholen in gesprek. Wanneer dit praktijkonderzoek methodologisch begeleid wordt door een lector van de pabo kunnen deze scholen zich verder ontwikkelen tot academische basisscholen.

Wat is een academische basisschool?

Een academische basisschool is een school waarin teamleden hun schoolontwikkeling en innovatie verdiepen door het uitvoeren van praktijkonderzoek. Dit onderzoek voeren leerkrachten zelf uit en vindt plaats in het kader van opleiden op de werkplek. We maken daarbij onderscheid in onderzoek door studenten in het kader van een minor-afstudeertraject van de pabo en onderzoek door teamleden in het kader van een masteropleiding. Daarnaast kennen we ook onderzoek door teamleden en pabodocenten in het kader van een kenniskring van een hogeschool.

Praktijkonderzoek is dan inhoudelijk geprogrammeerd door de lector die aan deze kenniskring leiding geeft. Al deze vormen van praktijkonderzoek zijn erop gericht om de bestaande kennis over onderwijsprocessen systematisch uit te bouwen en te verspreiden. Op die manier worden deze scholen centra voor kennisontwikkeling, innovatie en personele ontwikkeling voor een bestuur of een regio.

Interne coaches

Proceseigenaarschap

- *Interne coaches zijn eigenaar van de begeleiding van studenten en (beginnende) leerkrachten gericht op hun competentieontwikkeling voortvloeiend uit de wettelijke bekwamheidseisen (wet BIO).*

Te boeken resultaten

- *Interne coaches geven adequate begeleiding aan studenten en (beginnende) leerkrachten opdat zij hun proceseigenaarschap kunnen realiseren.*
- *Interne coaches investeren conform de eisen uit de wet BIO permanent in hun professionele ontwikkeling, opdat de kwaliteit van hun proceseigenaarschap duurzaam geborgd is.*

Bevoegdheden

- *Interne coaches hebben een door de schooldirectie gemandateerde bevoegdheid studenten en (beginnende) leerkrachten te begeleiden in hun proceseigenaarschap.*
- *Interne coaches hebben de bevoegdheid met de schooldirectie in gesprek te gaan over randvoorwaarden ten behoeve van permanente professionele ontwikkeling.*

“Ik ben interne coach op de Ariënschool, ik ondersteun leerkrachten en studenten. Ik help hen na te denken over zichzelf. De competenties van de coach zijn veelal interpersoonlijk. Het is belangrijk om je op de persoon te richten, goed te luisteren naar de leraren en studenten. Ik focus me in de coaching op de leervragen rond pedagogische en didactische vaardigheden. Ik zou dit coachen meer gestructureerd willen inplannen in mijn werkzaamheden op school. Het gebeurt nu nog veel ad hoc. Mijn denkvoorkeur is rood, knalrood. Ik ben een hardwerkende professional. Ik pak dingen vaak intuïtief aan. Ik denk graag over mijn werk na, vind het prettig om samen te werken.”

Els Rats

“Ik ben interne coach, al een aantal jaren, op Basisschool de Kubus in Amersfoort. Ik ben op woensdag ambulante zodat ik voor de studenten, verbonden aan de dieptepilot Academische basisschool, beschikbaar ben, maar ook voor mijn collega's maar dan in een mindere frequentie. De competenties als coach zijn voor mij bijna gelijk aan de competenties van een bekwame leraar. Het gaat vooral om communicatief zijn, kunnen luisteren en je kunnen inleven in de ander. Ik vind het als coach belangrijk om iemand de ruimte te geven om zich te ontwikkelen. Om te kunnen coachen is een opleiding wel noodzakelijk om te voorkomen dat het coachen te veel vanuit de intuïtie gedaan wordt. Mijn denkvoorkeur is rood, daarnaast komt groen. Over mijzelf zeg ik het volgende: ik ben expressief, energiek en sociaal. Ik vind veel leuk en ben vooral snel enthousiast.”

Marjon Lippmann

Academische basisschool: een ingrijpende cultuurverandering

De praktijk van de academische basisschool blijkt echter complexer te zijn dan vooraf gedacht. De kloof tussen het 'gezond verstand' van schoolteams en de meer abstracte wetenschappelijke kennis van buiten moeten betrokkenen daarbij overbruggen.

De vluchtigheid van onze, door economisch en functioneel denken gedomineerde, samenleving maakt dat wij diepgaande reflectie en bezinning op ons werk als improductief bestempelen¹. Om tot efficiënte kennisproductie te komen hebben wij immers het denken van het doen gescheiden... Onderzoek, visie- en methodenontwikkeling is niet iets voor uitvoerende leerkrachten, daar zijn experts voor.

Vervolgens bedenken experts voor leerkrachten diverse theoretische concepten, die zij via 'kenniscirculatie' of 'implementatiestrategieën' aan scholen proberen te slijten.

Deze erfenis uit het verleden, waarin het denken van het doen is gescheiden, plaatst leerkrachten in de rol van consument. Tegelijkertijd gaat in het onderwijs veel aandacht naar de uitvoering van onderwijsprocessen, waardoor een cultuur van doeners wordt bevorderd.

En daar gaat het ons inziens juist fout

Hoe kan een 100% doener nu de denk-ontwikkeling en het leren van kinderen regisseren? Hoe kun je van kinderen verwachten dat zij gaan nadenken wanneer bij een leerkracht zoveel routines zijn binnengeslopen dat hij amper aan reflectie toekomt? Hoe voorkomen we dat onze kinderen via 'modellering leren' gaan opvatten als het mechanisch en betekenisloos uitvoeren van taken die door anderen bedacht zijn?

Wat voor de leerkracht in relatie tot kinderen geldt, gaat ook op voor academici in relatie tot leerkrachten. De daar zichtbare scheiding tussen denken en doen kan leiden tot een rem op innovatie.

Hoe kun je van een 100% denker nu verwachten dat deze abstracte generaliseerbare kennis inpasbaar maakt in de pluriforme (roostergestuurde) doe-praktijken van basisscholen die verschillen in onderwijsvisie, leerlingenpopulatie en professionele cultuur?

En hoe kun je van leerkrachten verwachten dat zij passie voor onderzoek en academische kennis ontwikkelen wanneer zij vooral te maken krijgen met gortdroge onderzoeksmethoden en resultaten waarin de herkenbaarheid op statistisch verantwoorde wijze "weg" gereduceerd is.

“Ik ben sinds september 2007 interne coach op basisschool de Tafelronde in Amersfoort. Vanuit deze rol neem ik de verantwoordelijkheid steun en toeverlaat te zijn voor de studenten op onze school. Ik werk aan een vertrouwensrelatie en wil graag hun ontwikkeling volgen en stimuleren. De vaardigheden die ik hiervoor nodig heb zijn vooral gericht op luisteren, aanvoelen, de ‘antennes’ gebruiken en verschillende gesprekstechnieken. Ook moet ik me inhoudelijk verdiepen in zaken vanuit de opleiding. Het mooie van het coachen van studenten vind ik dat ik zowel bezig ben met vakinhoudelijke als met meer persoonlijke zaken. Het is fijn om ook de mentoren, mijn collega’s, te kunnen ondersteunen in de begeleiding van hun student. Ik vind het boeiend om op deze manier samen te werken. Mijn denkvoorkeuren zijn groen en rood. Ik ben perfectionistisch en heb behoefte aan structuur en overzicht.”

Yvette ten Barge

“Ik ben de interne coach op Hof ter Weide, ik ben nog maar net gestart. Hiervoor was ik intern begeleider op basisschool De Carrousel en daarvoor was ik directeur. De dieptepilot Academische basisschool zie ik als een uitdaging. Ik ben nu 60 jaar en bijna aan het einde van mijn loopbaan. Door mijn rol als interne coach kan ik een zinvolle bijdrage leveren aan het begeleiden van de studenten. Voor de studenten is het belangrijk om intrinsiek gemotiveerd te zijn. Dit is een school met een speciale visie over hoe kinderen leren. Het is belangrijk dat de student dit ook aanspreekt. Ik ben een rustig mens, een denker, mijn reacties zijn soms wat secundair. Ik vind van mezelf dat ik in mijn rol als interne coach ook leerpunten heb. Ik zoek naar evenwicht en balans ten aanzien van het werk wat ik graag wil doen. Ik ben iemand die doelen stelt, visie en lijnen graag in de gaten houdt en het lastig vindt om soms flexibiliteit te tonen. Het belangrijkste voor mij in deze pilot is dat ik mijn kennis kan delen en kan doorgeven. Op deze manier kan ik voldaan mijn loopbaan afbouwen.”

Peter Majoer

De scheiding tussen denken en doen maakt dat betrokkenen geen volledig proceseigenaar kunnen zijn van hun eigen ontwikkeling en de kennis die zij daarvoor nodig hebben. En daar waar proceseigenaarschap ontbreekt staat ontwikkeling stil.

Om ontwikkeling en innovatie in scholen en opleidingen te bevorderen is ons inziens het herstel van de relatie tussen doen en denken² noodzakelijk. Het betekenisvol grip krijgen op de wereld vraagt om handelen en reflectie op dit handelen, om uitvoeren, onderzoeken van de uitvoering en ontdekken van eigen talenten. Ontwikkeling en leren bij kinderen en volwassenen is geen eenmalig resultaat maar een wederkerend proces. Een proces dat een leven lang doorgaat. Een proces dat je wel kunt plannen, maar dat toch steeds anders verloopt. Een proces met succesjes en teleurstellingen, verrassingen en déjà vu's.

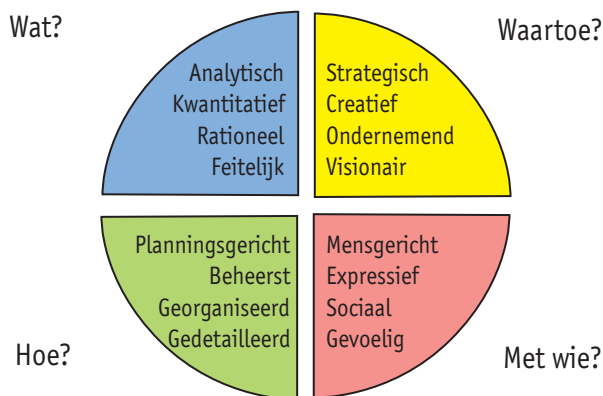
De academische basisschool biedt kansen om in dit proces meer diepgang aan te brengen.

Academische basisschool: ieders denkkracht benutten

De relatie tussen denken en doen herstellen betekent zowel een herwaardering voor praktische en sociaal-emotionele denkkracht als een zekere relativering van conceptuele en theoretische denkkracht.

De Amerikaanse onderzoeker Ned Herrmann ontwikkelde een instrument om de potentiële denkkracht (denkvoorkeuren) in beeld te brengen.

Als mens heb je bij het denken één of enkele dominante denkvoorkeuren.

Externe coaches / studieloopbaanbegeleiders (SLB)

Proceseigenaarschap

- Externe coaches/SLB zijn eigenaar van de begeleiding van een - door de school en hogeschool gezamenlijk afgebakend deel van de - (studie)loopbaan van studenten en (beginnende) leerkrachten.

Te boeken resultaten

- Externe coaches/SLB bieden instructie en begeleiding bij (zelf)evaluatie van eigen handelen, het opstellen van een professioneel ontwikkelingsplan, het plannen van relevante leeractiviteiten en het bijhouden van een portfolio met bewijzen van bekwaamheid.
- Externe coaches/SLB laten in hun begeleiding zien dat zij permanent in hun professionele ontwikkeling investeren, opdat de kwaliteit van hun proceseigenaarschap duurzaam geborgd is.

Bevoegdheden

- Externe coaches/SLB hebben de - door de school en hogeschool gezamenlijk gemandateerde - bevoegdheid studenten en (beginnende) leerkrachten te begeleiden in hun (studie)loopbaan.

“Ik ben sinds de zomervakantie van 2007 actief betrokken als externe coach bij de dieptepilot. Op Hogeschool Domstad ben ik werkzaam als docent onderwijskunde & pedagogiek, coach, studieloopbaanbegeleider, en dan nu externe coach voor de 3e en 4e jaars studenten van de basisscholen de Kubus en de Tafelronde. De competenties die ik nodig heb voor deze rol zijn vooral: begeleiden, innovatief zijn, creatief zijn, flexibiliteit en dingen los durven laten. Qua denkvoorkeur ben ik lastig in een vakje te plaatsen, ik herken in alle kleuren wel iets van mijn voorkeuren. De strategie die ik hanteer is afhankelijk van de situatie waarin ik verkeer. Verder ben ik te typeren als: nuchter, direct, praktisch en een snelle denker.”

Jasja van den Brink

“Als externe coach en studieloopbaanbegeleider van Hogeschool Domstad richt ik me op de Ariënschool en Hof ter Weide. Ik ben betrokken bij het onderzoek van de studenten en begeleid hen in samenspraak met de interne coaches van de twee scholen. De competenties die ik bij mijzelf in mijn rol, taak en verantwoordelijkheid als externe coach en SLB-er vind passen zijn: communiceren en empathische sensitiviteit. Mijn denkvoorkeur is geel, ik hou van nieuwe dingen, heb ook de uitdaging nodig, ben creatief en associatief. Als ik mezelf verder zou omschrijven kom ik op de volgende woorden: actief betrokken, enthousiast, neiging om zaken naar me toe te trekken.”

Simone van Dijk

Deze denkvoorkeuren sturen de manier waarop je in het leven en daarmee ook in je werk staat. Iemand met een gele denkvoorkeur denkt buiten de gebaande paden: strategisch, creatief, ondernemend en visionair. Gele denkkraft zoekt antwoord op de vraag: Waartoe zouden we een academische basisschool willen? Iemand met een rode denkvoorkeur denkt vanuit mensen: wat houdt mij en anderen bezig. De rode denkkraft zoekt antwoord op de vraag: wie

engageren zich in de academische basisschool, wie voelen zich daadwerkelijk betrokken? Iemand met een blauwe denkvoorkeur denkt logisch en redeneert zakelijk: op basis van feiten in plaats van meningen, rationeel en analytisch. De blauwe denkvoorkeur zoekt antwoord op de vraag: Wat zijn de onderscheidende kenmerken van een academische basisschool? Iemand met een groene denkvoorkeur uit zich in een georganiseerde benadering: oog voor details, een heldere planning en voorspelbare stappen. De groene denkvoorkeur zoekt antwoord op de vraag: Hoe geven we een academische basisschool concreet vorm, wie doet wat op welk moment?

In de praktijk blijken mensen met een uitgesproken rode denkvoorkeur vaker moeite te hebben met een blauwe benadering en omgekeerd. Ook geldt dat mensen met een uitgesproken gele denkvoorkeur vaker moeite hebben met een groene benadering en omgekeerd. Met alle consequenties voor een moeizame relatie tussen denken en doen.

In onze dieptepilot merken we dat het 'whole brain model' helpt om met elkaar in gesprek te gaan over ieders potentiële denkkraft. Het over en weer erkennen en willen begrijpen van ieders denkvoorkeur leidt ertoe dat wij elkaar op onze

krachten kunnen aanspreken. Tegelijkertijd is snel zichtbaar welke voorkeur in ons team minder aanwezig is. Dit moeten we dan met de nodige inspanningen ontwikkelen om 'whole brain' te leren denken.

Samen opleiden op de werkplek betekent bijvoorbeeld dat je goed op elkaar inspeelt en communiceert (rood), maar ook dat je je zaakjes goed regelt (groen). Een systematische aanpak van schoolontwikkeling vraagt ook dat je weet wat je koers is, waar je heen wilt (blauw) en welke onderwijsvisie hier aan ten grondslag ligt (geel). Gedegen praktijkonderzoek betekent dat je goed bepaalt wat je wilt weten (blauw) en op welke manier je dit het beste te weten komt (groen).

Iedereen leert daarbij met en van elkaar en creëren we zo een lerende cultuur.

Bovenschoolse Coördinatoren opleiden in school (OIS)

Proceseigenaarschap

- Bovenschoolse coördinatoren OIS zijn eigenaar van de bovenschoolse organisatie van opleiden in school-trajecten.

Te boeken resultaten

- Bovenschoolse coördinatoren OIS mobiliseren schoolteams en kandidaten voor participatie aan opleiden in school-trajecten;
- Bovenschoolse coördinatoren OIS ondersteunen schoolteams en opleidingsinstituten bij de realisatie van opleiden in school-trajecten;
- Bovenschoolse coördinatoren dragen bij aan bovenschoolse strategische beleidsontwikkeling, met name wat betreft het verankeren van opleiden in school in het schoolontwikkelingsbeleid, professionaliseringsbeleid en onderzoeks-/kennisbeleid van het schoolbestuur.

Bevoegdheden

- Bovenschoolse coördinatoren OIS hebben de - door de scholen en het schoolbestuur gemandateerde - bevoegdheid met de opleidingen praktische, bestuursbrede afspraken te maken ten aanzien van de realisatie van opleiden in school-trajecten.

“Ik ben bovenschools coördinator opleiden in school en de projectleider van de dieptepilot Academische basisschool. Een jaar terug was ik schoolleider binnen de Stichting voor Katholiek Primair Onderwijs (KPOA) te Amersfoort. Mijn nieuwe rol binnen de KPOA is een bewuste keuze van mij. Ik wil veel, ik ben nieuwsgierig, ik heb plezier in het werken met mensen. De rol van projectleider in de Academische basisschool biedt mij voldoende afwisseling. De competenties die ik inzet zijn gelijk aan de competenties van de schoolleider. Ik stuur professionals aan, organiseer, beheer, communiceer, leef me in in de rollen van iedere actor in de dieptepilot.

Mijn preferente denkvoorkeur scoorde rood als basis. De kleuren geel en groen als aanvulling.

Ik voel me op mijn plek in deze rol, ik ondersteun het gedachtegoed rond de Academische basisschool en tegelijkertijd zie ik het als een kans om een bindende factor te zijn tussen de basisscholen en de opleiding Hogeschool Domstad.”

Willy van Dijk

Waar staan we nu?

We merken dat er zowel in de scholen als in de opleiding 'oude beelden' bestaan van opleiden in school. Tegelijkertijd krijgen verschillende leerkrachten, docenten, directeuren en opleidingsmanagers ook nieuwe beelden bij opleiden in school en de academische basisschool. Bij oude beelden passen oude taak- en verantwoordelijkheidsverdelingen tussen school en opleiding, maar nieuwe beelden vragen op dit vlak ook nieuwe structuren.

In dit boekje geven we aan hoe de taak- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen school en opleiding eruit ziet wanneer scholen zich ontwikkelen tot academische basisscholen. We onderscheiden drie domeinen die van belang zijn:

- Competentiegericht en vraaggestuurd leren op de werkplek
- Schoolontwikkeling
- Praktijkonderzoek ten dienste van schoolontwikkeling

Omdat een opsomming van taken en verantwoordelijkheden 'droge kost' is, geven we een impressie van wat je in de school merkt van elk van de domeinen.

Competentiegericht en vraaggestuurd leren op de werkplek

Bij de competentieontwikkeling van leerkrachten staat het leren op de werkplek in basisscholen centraal. Daar oefenen zij in de praktijk met de verschillende rollen

en taken van leerkrachten, maken zich bekwaamheden eigen, scherpen deze aan en passen deze zelfstandig toe.

De te ontwikkelen bekwaamheden liggen vast in de wet Beroepen In het Onderwijs. De wet onderscheidt zeven bekwaamheidseisen:

1. interpersoonlijk competent
2. pedagogisch competent
3. (vak)inhoudelijk en –didactisch competent
4. organisatorisch competent
5. competent in het samenwerken met collega's
6. competent in het samenwerken met de omgeving
7. competent in reflectie en ontwikkeling

Competent betekent dat leerkrachten handelen op basis van relevante en met elkaar samenhangende kennis, vaardigheden en houdingen (zie: Competentiematrix Hogeschool Domstad 2007 en 2008).

Coördinator Centrum voor Werkpleklers

Proceseigenaarschap

- *Coördinator Centrum voor Werkpleklers is eigenaar van de organisatie van opleiden in school-trajecten binnen Hogeschool Domstad.*

Te boeken resultaten

- *Coördinator Centrum voor Werkpleklers mobiliseert teamleden Hogeschool Domstad en kandidaten voor participatie aan opleiden in school-trajecten;*
- *Coördinator Centrum voor Werkpleklers ondersteunt schoolteams en schoolbesturen bij de realisatie van opleiden in school-trajecten;*
- *Coördinator Centrum voor Werkpleklers draagt bij aan de strategische beleidsontwikkeling van Hogeschool Domstad, met name wat betreft het verankeren van opleiden in school in het innovatiebeleid, professionaliseringsbeleid en onderzoeks-/kennisbeleid van de Hogeschool.*

Bevoegdheden

- *Coördinator Centrum voor Werkpleklers heeft de - door de hogeschool Domstad gemandateerde - bevoegdheid met scholen en schoolbesturen praktische afspraken te maken ten aanzien van de realisatie van opleiden in school-trajecten.*

“Ik ben coördinator van het Centrum voor Werkpleklers van Hogeschool Domstad. Mijn rol binnen de dieptepilot Academische basisschool is gericht op het onderhouden van de relatie met de betrokken scholen met betrekking tot de kwaliteit van de stageplaatsen. Ik ben feitelijk gericht op de voorwaardelijke gang van zaken. Ik zorg dat de scholen de juiste informatie krijgen over de stageplekken van studenten, of over de indeling van de dagen en de stageduur. Eigenlijk is dit een belangrijk deel van mijn werk en dit werk kan soms erg ingewikkeld zijn. De competenties die ik hiervoor gebruik zijn gericht op communicatie, strategisch en tactisch handelen. Ik stel in de regel hoge eisen aan mijzelf, krijg veel impulsen en heb ook tijd nodig om zaken te overdenken. Mijn denkvoorkeuren zijn groen en rood. Ik kan mijzelf typeren als een mensen mens, ik denk in kansen en zoek graag samenwerking. Mijn missie is om vanuit mijn rol en taken en verantwoordelijkheid als coördinator een stukje te kunnen bijdragen aan de schoolontwikkeling door een goede match te maken van stageplek en student.”

Henk Jacobs

Het competentiegerichte leren op de werkplek gaat niet uit van een standaard leerroute voor iedereen. Op basis van een eigen sterkte-zwakte-analyse kiezen leerkrachten (in opleiding) hun eigen leerroute. Hierbij spelen persoonlijke profileringswensen en schoolspecifieke leermogelijkheden een rol. Scholen verschillen. In sommige scholen ligt er meer nadruk op klassikaal onderwijs, in andere scholen is meer sprake van groepsdoorbrekend werken. Soms ligt de nadruk bij leerlingenzorg in de

groep (bijvoorbeeld werken met groepsplannen), in andere scholen ligt meer accent op remedial teaching buiten de klas. Sommige scholen zijn actief betrokken bij welzijnswerk in de wijk, andere leggen meer accent op sport. Het profiel van de school bepaalt in welke leersituaties op de werkplek leerkrachten kunnen leren en in welke niet. Niet iedere school kan altijd alle beroepssituaties bieden die kenmerkend zijn voor het beroep. In het competentiegerichte en vraaggestuurd leren op de werkplek hebben mentoren in basisscholen een belangrijke rol. Zij brengen leerkrachten in opleiding in aanraking met rollen, taken en situaties die kenmerkend zijn voor het leraarschap in hun school. Samen met de studieloopbaanbegeleider van de opleiding en interne coaches in de school, begeleiden mentoren leerkrachten in opleiding vervolgens in hun competentieontwikkeling (zie: Praktijkboek voor mentoren op de basisschool; Hogeschool Domstad).

Schoolontwikkeling

Van schoolontwikkeling is sprake wanneer een team op basis van planmatig handelen voortdurend sturing geeft aan veranderingen in de inrichting en organisatie van onderwijsprocessen. Met als doel optimale condities te scheppen om de beoogde ontwikkeling bij kinderen te realiseren. Een hele mond vol!

In partjes:

- Schoolontwikkeling is 'teamwork', collectief leren om de leerprocessen van kinderen op individueel-, groeps- en groepsoverstijgend niveau te verbeteren;
- Schoolontwikkeling is altijd planmatig en niet zwalkend van hype naar hype.
- Bij schoolontwikkeling is sprake van inhoudelijke en procesmatige sturing aan veranderingen en geen 'laissez faire';
- Schoolontwikkeling betekent een grondige aanpak van de inrichting en organisatie van onderwijsprocessen en geen cosmetische ingrepen of vrijblijvend 'professioneel' gebabbel voor de bühne;
- Schoolontwikkeling richt zich op het scheppen van condities waardoor kinderen ontwikkelingsdoelen realiseren en niet op het vullen van de didactische gereedschapskist op basis van het toevallige aanbod vanuit opleidings- of begeleidingsinstituten.

Schoolontwikkeling: Wie doet wat?

Projectleiders/kartrekkers schoolontwikkeling

Proceseigenaarschap

- *Projectleiders schoolontwikkeling zijn eigenaar van de voortgang van het schoolontwikkelingsproces zoals dat door de schooldirectie is vastgesteld.*

Te boeken resultaten

- *Projectleiders schoolontwikkeling geven adequaat leiding en ondersteuning aan leerkrachten en studenten opdat doelen en resultaten uit schoolontwikkelingsplannen gerealiseerd worden.*
- *Projectleiders schoolontwikkeling investeren conform de eisen uit de wet BIO permanent in hun professionele ontwikkeling, opdat de kwaliteit van hun proceseigenaarschap duurzaam geborgd is.*

Bevoegdheden

- *Projectleiders schoolontwikkeling hebben een door de schooldirectie gemandateerde bevoegdheid leiding en ondersteuning te bieden aan schoolontwikkelingsprocessen*
- *Projectleiders schoolontwikkeling hebben de bevoegdheid met de schooldirectie in gesprek te gaan over randvoorwaarden ten behoeve van permanente professionele ontwikkeling.*

“Mijn rol in deze dieptepilot is de kartrekker van Hof ter Weide. Ik maak vooral de opzet en de plannen die ik samen met alle betrokkenen in de school verder uitwerk. Ik vind de schoolontwikkeling bij ons op school belangrijk omdat we een nieuwe school zijn met een bewust gekozen onderwijsconcept. Om het proces goed te begeleiden is intensieve afstemming en contact met iedereen in de organisatie noodzakelijk.

De competenties van de kartrekker hebben vooral te maken met organiseren en plannen, leidinggeven aan professionals, maar ook interpersoonlijk, zoals kunnen luisteren.

Mijn denkvoorkeur scoorde rood, hoewel alle denkvoorkeuren duidelijk aanwezig zijn.

Wie ben ik? Ik ben vooral een stabiele factor in de school, ik ben betrouwbaar en een rots in de branding. Mijn bagage is veelzijdig, ik vind het leuk om kinderen te motiveren en professionals aan te sturen. Samen kritisch nadenken over het proces en de ontwikkeling. Tja, de school is je kindje”.

Judith van der Lee

Dat is nogal wat. Want het betekent dat je als schoolteam weet wat je wilt en daar ook gezamenlijk richting aan geeft. Niet alle schoolteams hebben dit helder op het netvlies. De eerste stap is nadenken over de koers van de school:

- Doen we de goede dingen?
- Doen we deze dingen goed?
- Hoe weten we dat?
- Vinden anderen dat ook?
- Wat doen we concreet met die wijsheid?

Vragen die je als team beantwoordt, maar waar je ook informatie van kinderen, ouders, inspectie en anderen bij betreft. Vragen die ook zo'n berg informatie opleveren dat je al snel moet gaan schiften en prioriteren. Je kunt immers niet alles tegelijk aanpakken. In eerste instantie richt je je op cruciale condities die ook urgent zijn om op te pakken.

Praktijkonderzoek ten dienste van schoolontwikkeling

In een academische basisschool doen leerkrachten praktijkonderzoek ten dienste van schoolontwikkeling. Zij implementeren nieuwe praktijken en leveren op basis van (actie)onderzoek onderzoeksresultaten die zij weer direct kunnen gebruiken bij hun vernieuwingen.

Een goed voorbeeld hiervan zijn scholen die participeren in het landelijk innovatieproject TOM/Onderwijs Anders. Zij experimenteren met nieuwe organisatievormen in primaire onderwijsprocessen. Waar in het verleden één leerkracht verantwoordelijk was voor een groep, zijn nu groepsleerkrachten en onderwijsassistenten gezamenlijk verantwoordelijk voor het onderwijs in meerdere groepen. Dit pionieren op het niveau van het leren van kinderen gaat gelijk op met het team dat leert gezamenlijk het onderwijs vorm te geven. Op bestuurlijk niveau worden leerervaringen opgedaan met vormen van taak- en functiedifferentiatie. Door de verbinding van de participerende scholen op landelijk niveau vindt gemeenschappelijke kennisontwikkeling op stelselniveau plaats.

“Ik ben lid van het managementteam van basisschool de Kubus in Amersfoort. Mijn taken als MT-lid richten zich op het leiding geven aan de bovenbouw van onze school. Ik ben mediator voor de kinderen en vooral kartrekker van de dieptepilot Academische basisschool. De ingezette schoolontwikkelingsdoelen koppel ik aan mijn professionele en persoonlijke ontwikkeling als leidinggevende. Ik kan mijzelf typeren als een communicator, meedenker, vooruitdenker, motivator, open en vooral enthousiast. Ik zoek uitdagingen in mijn werk en focus me zowel intern als extern op alles wat met onderwijs te maken heeft. Ik heb een analytisch denkvermogen, kan me concentreren op inhoud en tegelijkertijd ben ik ook een echte doener, beweeglijk en spontaan. Ik werk en handel vanuit mijn intuïtieve gevoel. Ik ben vooral rood, maar ook veel geel, een creatieve denker.....”

Rachèl Naron

“Ik ben schoolleider op de Ariënschool in Utrecht en vanuit deze functie ben ik kartrekker in de dieptepilot Academische basisschool. In mijn rol als kartrekker communiceer ik met alle actoren die betrokken zijn in deze dieptepilot. Ik heb contact met de interne coach over de ontwikkeling van de studenten. Ik praat met de studenten over de visie van de school én over het onderzoek in relatie tot schoolontwikkeling. Ik leg verantwoording af vanuit mijn rol als schoolleider aan de clusterdirecteur van de KSU. Ik betrek het team bij de dieptepilot zodat we het ‘wij-gevoel’ goed vast kunnen houden. Ik maak deel uit van de kenniskring en check en deel met de andere kartrekkers en leden de ontwikkelingen binnen onze deelnemende scholen. Alle actoren participeren in deze pilot op een ander niveau en dat vraagt van mij situationeel leiderschap en een hoge betrokkenheid. Mijn denkvoorkeur is groen, ik wil graag alles op een rij hebben, ik hou van structuur. Toch handel ik veel vanuit mijn intuïtie, ik hou van gewoon doen, ergens voor gaan en mijn tanden erin zetten. Uiteindelijk wil ik dan ook nog een perfect resultaat.”

Alice de Jong

“Ik ben samen met Dorien Maas de kartrekker in de dieptepilot op de Tafelronde in Amersfoort. Ik ben vooral bezig met het zoeken naar en leggen van verbanden binnen de schoolontwikkeling. Ik probeer er voor te zorgen dat deze ontwikkeling zoveel mogelijk vanuit de collega’s zelf komt. Het werk dat de studenten verrichten is ook gekoppeld aan dit alles. Op deze manier is het voor iedereen binnen onze school betekenisvol. Vanuit betekenisvolle situaties kan ieder zich optimaal verder ontwikkelen. Hiervoor is het noodzakelijk dat je mensen kunt inspireren, stimuleren en steunen. Ik denk dat ik dat kan. Mijn denkvoorkeur is rood en geel. Ik ben een creatieve denker en hecht waarde aan de interactie.”

Jos Houtveen

Voor de scholen betekent dat concreet dat leerkrachten en onderwijsondersteuners hun dagelijkse werk in de praktijk systematisch onderzoeken. Vanuit een in de praktijk ervaren probleem of ambitie formuleren zij een onderzoeksvraag. Vervolgens verzamelen zij systematisch informatie, analyseren de verzamelde gegevens en trekken gezamenlijk (voorlopige) conclusies (=betekenisverlening).

Aan hun conclusies verbinden zij vervolgens consequenties (“Wat gaan wij hoe/ anders/beter doen?”), brengen dit in de praktijk en evalueren vervolgens of het probleem is opgelost of de ambitie is gerealiseerd.

Hierdoor vormt de basisschool het centrum van de kennisontwikkeling in het primair onderwijs, waarbij in de basisschool het lerende kind centraal staat.

De (schoolgebonden en bovenschoolse) basisschoolpraktijk vormt het knooppunt waar verschillende kennispartners elkaar vinden. Hoe complexer de vraagstukken zijn die een school oppakt, des te meer kennis en kennispartners er noodzakelijk zijn. Maar ook geldt dat hoe meer mensen betrokken zijn des te complexer de samenwerking wordt. Een school die bijvoorbeeld alleen samenwerkt met een lerarenopleiding, heeft met minder processen te maken dan een school die daarnaast ook andere partijen inschakelt. Een

school die onderzoek verricht in het kader van een lectoraat komt voor andere keuzes te staan dan een school die participeert in kortlopend onderwijsonderzoek, een R&D-project vanuit de PO-raad of fundamenteel universitair onderzoek.

Praktijkonderzoek: Wie doet wat?

Kenniskringleden vanuit de hogeschool

Proceseigenaarschap

- Kenniskringleden vanuit de hogeschool zijn eigenaar van een - door de school en hogeschool gezamenlijk - afgebakend praktijkonderzoek.

Te boeken resultaten

- Kenniskringleden vanuit de hogeschool leveren door praktijkonderzoek een bijdrage aan de verbetering c.q. innovatie van de lerarenopleiding van Hogeschool Domstad.

Bevoegdheden

- Kenniskringleden vanuit de hogeschool hebben een - door de school en hogeschool gezamenlijk - afgebakende bevoegdheid studenten te betrekken bij de uitvoering van praktijkonderzoek.

"Ik ben externe coach, studieloopbaanbegeleider en kenniskringlid. Vanuit mijn rol in de kenniskring ben ik betrokken geweest bij de ontwikkeling van de onderzoeksminor. Als kenniskringlid zal ik komend jaar zelf onderzoek gaan doen.

Het is belangrijk met een open mind te observeren, te onderzoeken welke invalshoeken passen bij een situatie. Met de verschillende petten op is dat vooral handig, maar soms ook wel lastig. Wat ik vooral vind passen bij deze rol is durf om vernieuwend bezig te zijn."

Simone van Dijk

"Ik ben kenniskringlid en daarmee actief in de rol van onderzoeker. Een boeiende rol, zeker gezien de steeds prominentere plaats die het doen van onderzoek binnen het curriculum van Hogeschool Domstad inneemt. Samen met Simone van Dijk en collega's van de kenniskring 'Kantelende Kennis' ontwikkelen we een onderzoekslijn voor studenten. De koppeling met de praktijk leggen we, door met de academische basisscholen te onderzoeken wat daarvoor vanuit de praktijk relevant en wenselijk is. Voor de rol van onderzoeker/ontwikkelaar vind ik communicatie, het afstemmen van alle inzichten en wensen op elkaar, een belangrijke vaardigheid; daar zit ook mijn kracht. Mijn denkvoorkeur is dan ook vooral rood. Als ik mijzelf typeer dan kan ik stellen dat ik een brede interesse heb in innovatieprocessen binnen het onderwijs, ik samen leren en werken met jong volwassenen ontzettend inspirerend vind en graag prikkelende vragen stel om leerprocessen van mensen helder te krijgen en een impuls te geven."

Simone de Koning

De drie terreinen in samenhang realiseren...

Studenten zijn actief op alle drie terreinen: competentiegericht en vraaggestuurd leren op de werkplek, schoolontwikkeling en praktijkonderzoek. Dit betekent in de praktijk van alledag dat de formeel gescheiden begeleidingsrollen in elkaar overlopen. Vaak is er sprake van personele unies. In alle academische basisscholen zijn de verantwoordelijken voor het schoolontwikkelingsproces tevens kenniskringleden vanuit de basisschool. In de Kubus is dit een aparte projectleider schoolontwikkeling. In de Tafelronde is de leiding van de schoolontwikkeling in handen van de directie. In Hof ter Weide valt de rol van de interne begeleider samen met leidinggevende wat betreft schoolontwikkeling. In de Ariënschool is de situatie vergelijkbaar met de Tafelronde. De directeur is hier tevens leidinggevende van de schoolontwikkeling.

In Hogeschool Domstad zijn de externe coaches/studieloopbaanbegeleiders lid van de kenniskring. Op alle vier de scholen zijn interne coaches die samenwerken met de SLB-ers van de opleiding.

Deze personele unies vergroten de kans om de drie beleidsterreinen (schoolontwikkeling, opleiden/werkpleklernen en onderzoek) in samenhang te kunnen realiseren.

Bij de realisatie van het minor-afstudeertraject is het echter van belang dat we alert blijven op de drievoudige doelstelling van academische basisscholen. Een nadere explicitering in concrete taken - zoals naar verwezen in de samenwerkingsovereenkomst - lopende de dieptepilot kan daarbij helpen, maar mag niet betuttelend werken naar de professionele ruimte van betrokkenen.

Kritische reflectie op het proces tijdens de dieptepilot is daarom cruciaal.

Studenten realiseren drie terreinen in samenhang ...

Studentenrol bij competentiegericht maatwerkleren op de werkplek

Proceseigenaarschap

- *Studenten zijn eigenaar van hun eigen leer- en ontwikkelingsproces.*

Te boeken resultaten

- *Studenten leren professioneel te handelen in kenmerkende en kritische beroepssituaties in de school.*
- *Studenten verwerven competenties voortvloeiend uit de wettelijke bekwaamheidseisen (wet BIO), opdat de kwaliteit van hun - directe en indirecte - bijdrage aan onderwijsprocessen toeneemt tot het niveau van startbekwaamheid.*

Bevoegdheden

- *Studenten hebben een door de school afgebakende bevoegdheid te handelen in kenmerkende en kritische beroepssituaties in de school.*

“Ik heb voor de Academische basisschool gekozen omdat er ruimte is om aan de slag te gaan met vragen die bij mij leven. De Academische basisschool sluit dicht aan bij de eigen leerbehoefte omdat ik nu met mijn eigen leervragen aan de slag kan gaan. Ik loop stage in groep 3 op de Ariënschool. Naar mijn idee was het vanuit alle kanten nog echt pionieren rondom de academische basisschool. Het eerste half jaar was het nog onduidelijk wat de Hogeschool Domstad van ons verwachtte. Inmiddels ligt er een opleidingsplan vanuit Hogeschool Domstad. Zij verzorgt de komende periode een uitgebreid programma voor de studenten die gekozen hebben voor de Minor ‘onderwijsinnovatie’ en de ‘academische basisschool’. Ik verwacht dat dan een hoop duidelijker zal worden voor mij met name over de competenties waaraan ik zal gaan werken en de manier waarop ik deze ga verwerven.”

*Tim van der Voort,
student Ariënschool, Utrecht*

“Het is fijn dat ik hier wat langer aan de slag kan in het kader van mijn leerproces. Je bouwt een band op met het team. Ik word nu meer gezien als de helpende schakel omdat ze me inmiddels kennen. Momenteel loop ik stage in de onderbouw. Volgend jaar ga ik wellicht naar de bovenbouw. Maar hoe dat het volgend jaar zal lopen is nog niet echt concreet. Er wordt op Hof ter Weide op een andere manier onderwijs gegeven dan ik gewend was. Hier is geen klassikaal onderwijs. Het type onderwijs interesseert me enorm. In het begin vond ik het wel wennen om op deze manier te werken. Nu zie ik er meer structuur in en weet ik beter wat kinderen bezig houdt en wat ze doen. Met name de zelfstandigheid van kinderen valt me op. Ze kunnen heel veel zelf. Er is hier geen

methode waar je makkelijk op terug kunt vallen. Ik heb hier anders leren kijken naar kinderen. Je ziet nu veel meer. Je ziet niet alleen wat ze moeten kunnen; je leert jezelf meer in de kinderen te verplaatsen; hoe kan ik ze stimuleren en motiveren. Ik krijg hier veel inzicht in de kinderen, in het onderwijsproces en in onderwijsinnovaties. Mijn eigen vaardigheden worden hier sterker benut dan op een traditionele basisschool.”

*Wouter Poot,
student Hof ter Weide, Utrecht*

“Ik heb gekozen voor het traject van de Academische basisschool omdat het reguliere traject me onvoldoende uitdaging bood. Ik verwacht dat de academische basisschool mij wel deze uitdaging gaat bieden. Het team en de kinderen geven me een goed gevoel, ik voel me welkom op de school. Het is fijn dat de opdrachten die ik uitvoer ook van belang zijn voor de school. Ik loop 2 dagen per week stage in groep 4. Dit is op maandag en dinsdag. Op woensdag ben ik vaak wel op de stageschool aanwezig, maar dan werk ik vooral aan het onderzoek en zo. Donderdag en vrijdag ben ik op de opleiding en werk ik opdrachten voor de opleiding verder uit. Ik werk veel samen met Neddy, de andere student op deze school. Toevallig hebben we hiervoor ook al tegelijkertijd op een andere school stage gelopen, dus we kennen elkaar al. Het onderzoek zullen we ook samen gaan uitvoeren. We gaan eerst via een analyse de school in kaart brengen om daarna vervolgstappen te bepalen voor de schoolontwikkeling. Ik heb er veel zin in!”

*Anouk van Ginkel,
student basisschool de Tafelronde, Amersfoort*

Studentenrol bij schoolontwikkeling

Proceseigenaarschap

- *Studenten zijn eigenaar van een door de school afgebakende taakstelling van leerkrachten.*

Te boeken resultaten

- *Studenten leveren een bijdrage aan onderwijsprocessen die kinderen adequaat ondersteunen bij het bereiken van de kerndoelen.*
- *Studenten participeren in overlegsituaties en activiteiten die - direct of indirect - gericht zijn op de kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering van onderwijsprocessen.*

Bevoegdheden

- *Studenten hebben een door de school afgebakende bevoegdheid leerlingen aan te spreken op hun proceseigenaarschap.*
- *Studenten hebben een door de school afgebakende bevoegdheid met ouders in gesprek te gaan over het leer- en ontwikkelingsproces van hun kinderen*
- *Studenten hebben de bevoegdheid met collega-leerkrachten in gesprek te gaan over de kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering van onderwijsprocessen.*

“Bij de Academische basisschool kan ik veel meer vanuit de behoefte van de school, en specifiek de stagegroep, mijn lessen ontwerpen. Het voordeel daarvan is dat de opdrachten en het werk dat ik lever ook echt nuttig is. Je werkt nu meer vanuit de andere kant, namelijk die van de stageschool, dan dat ik tijdens andere stages gewend ben. Ook vind ik het een voordeel dat het onderzoekswerk dat ik dit jaar doe functioneel is, omdat ik er volgend jaar mee door ga. Op deze manier is er veel meer een doorgaande lijn in de ontwikkeling van mezelf en de stageschool. Ik loop op dit moment stage in de onderbouw. Mogelijk wordt dat volgend jaar de bovenbouw. Ook tijdens de contacten met andere studenten merk ik een verschil met voorgaande jaren. Je gaat in dit traject professioneler met elkaar om. We vragen elkaar inhoudelijk om advies; het professionele gesprek wordt met elkaar aangegaan.

Ik raad dit traject aan voor studenten die open staan voor andere vormen van onderwijs. Je moet er vertrouwen in hebben en jezelf realiseren dat je in dit traject een uitgebreid takenpakket hebt. Je hebt veel vrijheid om zelf zaken in te vullen, eigen leervragen te stellen en een antwoord daarop te zoeken. Studenten moeten dit wel durven en kunnen. Het team heeft veel vertrouwen in ons; net als dat ze veel vertrouwen hebben in de kinderen.”

*Iris Eijgenraam,
student basisschool Hof ter Weide, Utrecht*

“Ik kom van een andere Pabo af. Toen ik op de Hogeschool Domstad begon heb ik met iemand van de Pabo gesproken over de mogelijkheden. Ik heb toen gekozen voor de Academische basisschool en loop nu stage in groep 8. De Academische basisschool is iets anders dan het normale traject. Zo gaan we hier aan de slag met een onderzoek en loop je per week een extra dag stage. Ik ben nu bezig met interviews die ik bij de teamleden ga afnemen. In het interview ga ik ze vragen naar hun eerste ervaringen met het thematisch werken. De school is onlangs schoolbreed gestart met thematisch werken. Voor veel groepen is het nu vooral experimenteren. De komende tijd ga ik verder onderzoeken hoe het thematisch werken beter kan gaan lopen. Dat spreekt me wel aan. Normaal gesproken ben je na 2 dagen op de stageschool weer weg en ben je de rest van de week op de Pabo. Die extra dag is goed voor de betrokkenheid bij de groep en de stageschool. Je merkt het aan de kinderen, je kunt meer met ze opbouwen. Het bevalt me nu ook erg goed. Ik word behoorlijk betrokken bij de gang van zaken op de school en zit ook bij de vergaderingen. Ik krijg de kans veel dingen zelf te doen, zo heb ik het thema ‘heelaal’ zelf uitgewerkt. Het is een prettige situatie hier op school.”

Rianne van Mourik,
student basisschool de Kubus, Amersfoort

Studentenrol bij praktijkonderzoek

Proceseigenaarschap

- *Studenten zijn eigenaar van een - door de school en hogeschool gezamenlijk - afgebakende taakstelling op het terrein van praktijkonderzoek.*

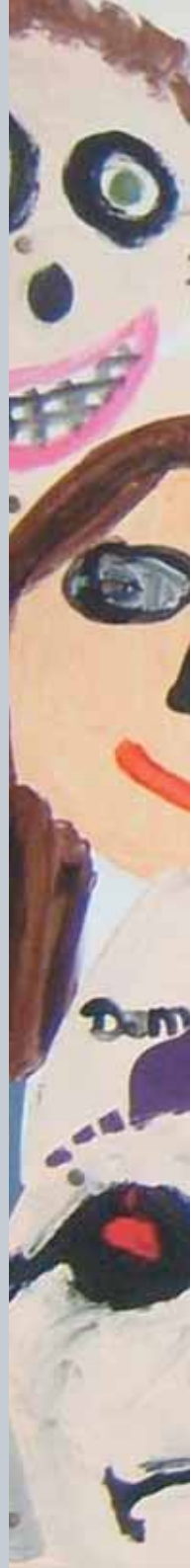
Te boeken resultaten

- *Studenten leveren door praktijkonderzoek een bijdrage aan de verbetering c.q. innovatie van onderwijsprocessen in de school.*

Bevoegdheden

- *Studenten hebben een door de school afgebakende bevoegdheid leerlingen, ouders en/of collega-leerkrachten in het kader van het praktijkonderzoek te observeren, te bevragen of anderszins als respondent te betrekken.*
- *Studenten hebben een door de school afgebakende bevoegdheid draaiboeken, protocollen, situaties en leermaterialen te ontwikkelen.*

“We leren in een vrij korte periode om te onderzoeken, aangezien we in juni dit onderzoek afgerond willen hebben. We zijn het onderzoek net aan het opstarten. Ik zie het als een uitdaging om het onderzoek te gaan doen. De start van het onderzoek loopt lekker. We gebruiken een stappenplan bij het onderzoek dat we vanuit Hogeschool Domstad aangereikt hebben gekregen. Dit schema biedt ons structuur en is erg handig. We hebben de vraagstelling omschreven samen met de stageschool. De vraag is een wezenlijke vraag van de school. De onderzoeksvraag is: ‘Wat is de feitelijke situatie op de Tafelronde in de onderbouw met betrekking tot de rol van de leerling, de leeromgeving (lesstof en

rooster) en de leerkracht'. Momenteel zijn we bezig om de beginsituatie in kaart te brengen. We zijn hiervoor ook aan het observeren in de groepen. Na de zomervakantie komt er een vervolgonderzoek dat hier op volgt. Het onderzoek voer ik samen uit met Anouk, die ook academische basisschoolstudent is op de Tafelronde. Het is fijn om samen te kunnen werken, dan kunnen we alles bespreken en elkaar aanvullen. Op de Hogeschool Domstad hebben we onderzoeksteams samengesteld. De studenten van innovatiescholen (dus de Tafelronde en Hof ter Weide) vormen samen een onderzoeksteam. Het is prettig dat we daar met elkaar in gesprek gaan over het onderzoek. We kunnen elkaar vooruit helpen en leren van elkaar."

*Neddy Teunissen,
student basisschool de Tafelronde, Amersfoort*

"Nieuw schooljaar, nieuw onderzoek en dus een nieuwe onderzoeksvraag. 'Met woorden in de weer' is ingevoerd. Dat is goed te zien als je door de school loopt. Er is al veel bereikt. Iedereen ziet het nut van woordenschatuitbreiding in en in alle klassen is een goede start gemaakt. Maar er komen ook nieuwe vragen bovendrijven. Want welke woorden bied je nu aan in welke klas? Plof, zo daar ligt de nieuwe onderzoeksvraag op tafel. Een nieuwe berg om te beklimmen, zo voelt het althans. Gelukkig is de rugzak al gevuld met wat ervaring, wat de klim toch wel wat makkelijker maakt. Doordat de eerste stappen van het onderzoek voor een groot deel overlappen met de stappen van vorig jaar, gaat het in eerste instantie met kabelbaansnelheid omhoog de berg op. Dan is het een kwestie van de literatuur in duiken. De selectie van woorden gebeurt volgens 'Verhallen' op basis van 3 criteria: nut, frequentie en context. Selecteren op context is wat nu veel gebeurt, je neemt een les en haalt daar de relevante woorden uit. Maar hoe zit het met frequentie en nut. Er zijn wel frequentielijsten waarin terug te vinden is hoe vaak woorden voorkomen. Dus dat zou een goed aanknopingspunt zijn om verder te komen. Maar dan wordt het toch even lastig als blijkt dat de goede literatuur wel bestaat maar niet te vinden is. Na een geruime hoeveelheid frustrerende uren achter de computer toch een meevaller. De schrijver van het onvindbare boek reageert op de mail en de klimtocht zet zich weer voort. Al met al, de nodige stress momenten gehad, maar niets dat niet opgelost kon worden. Wat wel scheelt, is dat ik de berg niet alleen beklim. Tim kijkt me af en toe aan met een 'mens stel je niet aan'-blik en dat helpt wel om alles weer te relativieren. Maar stress kan ook heel positief zijn. Het kan ook een motivator zijn om aan te slag te gaan. En van opgeven is geen sprake dus het onderzoek kan nu maar één kant op, bergopwaarts. Ik heb zin in de rest van het onderzoek en hoop op de top van de berg een manier te vinden om woorden te selecteren op basis van meerdere criteria. En wat de stress betreft. Dat zal een frequent woord blijven voor mij bij het onderzoek, maar ook zeker nuttig!"

*Welmoed Rietstra,
student Ariënschool, Utrecht*

Lector

Proceseigenaarschap

- *De lector is eigenaar van het door het SKO goedgekeurde onderzoeksprogramma Academische basisschool, waaraan de basisscholen participeren.*

Te boeken resultaten

- *De lector realiseert de onderzoeksresultaten zoals gedefinieerd in het projectplan dieptepilot Academische basisschool KSU – KPOA.*

Bevoegdheden

- *De lector verzorgt de werving, selectie en voordracht van kenniskringleden vanuit de Hogeschool aan het College van Bestuur van Hogeschool Domstad.*

“Als lector geef ik leiding aan het onderzoek van de kenniskring. Naast docenten van Hogeschool Domstad participeren de kartrekkers schoolontwikkeling van de scholen in de kenniskring. Daarmee waarborgen wij dat het praktijkonderzoek van studenten op de scholen aansluit bij de actuele schoolontwikkeling. Daarnaast ondersteun ik alle kenniskringleden bij het zelf uitvoeren van praktijkonderzoek. Mijn kracht ligt op het vlak van conceptualiseren, innoveren, verbinden van mensen en mobiliseren van hun eigen denkkraft. Ik ben een van de laatsten die zijn opgeleid in de kwalitatieve onderzoekstraditie bij de Utrechtse school (Kohnstamm, Langeveld, Beekman).”

Winfried Roelofs

¹ ZIE LOUISE VAN SWAAIJ EN JEAN KLARE, ATLAS VAN DE BELEVINGSWERELD. METEOR PRESS, 2003.

² DIT GEDACHTEGOED SLUIT AAN BIJ DE OPVATTINGEN OVER CORPORATE ACADEMIES ZOALS IN EUROPEES VERBAND WORDT UITGEDRAGEN DOOR ECUANET: “THE EUROPEAN CORPORATE UNIVERSITIES AND ACADEMIES NETWORK IS A NEW PROJECT TO CONDUCT ACTION RESEARCH IN STRATEGIC CORPORATE LEARNING AND TO CREATE A BEST PRACTICE NETWORK OF EUROPEAN PLAYERS – ADOPTERS AND PROVIDERS. THIS TRANSNATIONAL PROJECT WILL RESEARCH PRESENT AND FUTURE ASPECTS OF EDUCATION, TRAINING AND LIFELONG LEARNING BEST PRACTICE IN THE CONTEXT OF ORGANISATIONS.” (ZIE WWW.CORPORATEUNIVERSITY.ORG.UK)

COLOFON

Deze uitgave is tot stand gekomen in samenwerking met Hogeschool Domstad
“Met speciale dank aan Henny Morshuis, mede-inspirator van de Academische
Basisschool, tot 1 maart lid van het CvB.”

Auteurs: Winfried Roelofs

Irene Harmsen

Fotografie: Willy van Dijk

Eindredactie: Willy van Dijk

Vormgeving: Mirjam Roest

Quasi Grafische Producties, www.quasigrafisch.nl

Academische basisschool

Utrecht - Amersfoort

De Academische basisschool Utrecht Amersfoort is een initiatief van de Katholieke Scholenstichting Utrecht (KSU) en de Stichting Katholiek Primair Onderwijs Amersfoort en omstreken (KPOA), in samenwerking met Hogeschool Domstad en KPC Groep.

Februari 2008

www.academischebasisschool.nl

